

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές,

Καταθέτω προς συζήτηση το Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2010.

Ο Προϋπολογισμός του 2010 είναι η αφετηρία μιας νέας μεγάλης προσπάθειας που ξεκινά για τη χώρα μας. Αποτελεί το ξεκίνημα για την εφαρμογή ενός προγράμματος που στοχεύει στην ανάταξη της οικονομίας, στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης, στη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και ενός νέου προτύπου ανάπτυξης, στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος.

Για την αποκατάσταση του κύρους και της αξιοπιστίας της οικονομικής πολιτικής απέναντι στους πολίτες, στους Ευρωπαίους εταίρους, στις διεθνείς αγορές.

Δέσμευσή μας ήταν το νέο αυτό ξεκίνημα να στηριχθεί σε καθαρούς λογαριασμούς. Η δέσμευση αυτή οδήγησε στην αποτύπωση με τη μέγιστη δυνατή διαφάνεια και ειλικρίνεια μιας εξαιρετικά δυσμενούς δημοσιονομικής πραγματικότητας. Μιας πραγματικότητας που συμπληρώνεται και επιδεινώνεται από μια δυσμενή οικονομική συγκυρία, με μια ύφεση μεγαλύτερη από αυτή που αναμενόταν και με μία οικονομία που περισσότερο από ποτέ χρειάζεται να στηριχθεί.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο άμεσος δημοσιονομικός στόχος για το 2010 είναι η σημαντική μείωση του ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ και η συγκράτηση της αύξησης του δημόσιου χρέους. Αδιαπραγμάτευτος στόχος όμως παραμένει η επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας, η στήριξη των οικονομικά αδύναμων και της απασχόλησης των νέων και η αναδιάρθρωση των δαπανών υπέρ της εκπλήρωσης κοινωνικών και αναπτυξιακών στόχων.

Σε αυτή την κατεύθυνση με τον Προϋπολογισμό του 2010 επιδιώκεται η εκπλήρωση των εξής στόχων:

- Μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος σε μονοψήφιο λόγο ως προς το ΑΕΠ και συγκράτηση της αύξησης του δημόσιου χρέους.
- Ενίσχυση των εσόδων με μέτρα μόνιμου χαρακτήρα και δραστική ενεργοποίηση των ελεγκτικών και εισπρακτικών μηχανισμών.
- Περιστολή της κρατικής σπατάλης και μείωση των δημοσίων δαπανών, όπου δεν συνεισφέρουν στην εκπλήρωση κοινωνικών και αναπτυξιακών στόχων και όπου δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικές υπηρεσίες για τους πολίτες.
- Στήριξη των εισοδημάτων με αυξήσεις πάνω από τον πληθωρισμό για τους μισθούς και τις συντάξεις και έκτακτη ενίσχυση των οικονομικά ασθενέστερων.
- Στήριξη της απασχόλησης με την ενθάρρυνση της ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας.
- Αύξηση των δημοσίων δαπανών για επενδύσεις, για την εκπαίδευση και την υγεία.

Παράλληλα με την υλοποίηση του Προϋπολογισμού του 2010 θα ξεκινήσει και η υλοποίηση σημαντικών διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Συγκεκριμένα:

- Προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της διαφάνειας και της καλύτερης καταγραφής και του ανεξάρτητου ελέγχου των στατιστικών δεδομένων – δημοσιονομικών, οικονομικών και κοινωνικών – θα κατατεθεί σύντομα στη Βουλή νομοσχέδιο για την Ανεξαρτητοποίηση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.
- Έως το τέλος του έτους αναμένεται το πόρισμα και οι προτάσεις της Ανεξάρτητης Επιτροπής για τη δημοσιονομική κατάσταση, για να ξεκινήσει η μεγάλη μεταρρύθμιση του συστήματος κατάρτισης και εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού. Παράλληλα, θα ξεκινήσουν οι αναγκαίες αλλαγές στα συστήματα καταγραφής των δαπανών των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και των ΟΤΑ.
- Το νέο φορολογικό νομοσχέδιο που θα προκύψει από μία ευρεία διαβούλευση, που ξεκινάει άμεσα, θα κατατεθεί προς ψήφιση στη Βουλή τους πρώτους μήνες του 2010. Στόχοι του νέου φορολογικού πλαισίου είναι η ενίσχυση της φορολογικής δικαιοσύνης, η εδραίωση της διαφάνειας, η βελτίωση της διαχείρισης και η αποτελεσματικότερη λειτουργία του φορολογικού συστήματος.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές,

Υπό το πρίσμα αυτών των προγραμματικών κατευθύνσεων, είμαι σίγουρος για την εξαγωγή εποικοδομητικών παρατηρήσεων και συμπερασμάτων από τις εργασίες στη Βουλή ενόψει της κατάθεσης του οριστικού σχεδίου του Προϋπολογισμού για το νέο έτος.

Αθήνα, Νοέμβριος 2009

Γιώργος Παπακωνσταντίνου
Υπουργός Οικονομικών

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1

Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές 7

- 1 Οικονομικές εξελίξεις 7
- 2 Γενική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας το 2009 8
- 3 Προοπτικές το 2010 10

Κεφάλαιο 2

Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2009 13

- 1 Τακτικός Προϋπολογισμός 13
- 2 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 19

Κεφάλαιο 3

Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2010 23

- 1 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού 2010 23
- 2 Τακτικός προϋπολογισμός 24
- 3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 29

Κεφάλαιο 4

Δημόσιο χρέος 31

- 1 Σύνθεση του δημόσιου χρέους 31
- 2 Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους 33
- 3 Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου 33
- 4 Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2010 34

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Οικονομικές εξελίξεις

Εξελίξεις στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον

Ήδη από τα μέσα του 2008, οι εξελίξεις στην πορεία της παγκόσμιας οικονομίας υπήρξαν ραγδαίες. Η παγκόσμια οικονομική κρίση, με αφετηρία την κρίση στην αγορά ενυπόθηκων δανείων των ΗΠΑ στα μέσα του 2007, επηρέασε σημαντικά τις μετέπειτα εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα των ανεπτυγμένων οικονομιών και ενέτεινε το κλίμα αβεβαιότητας στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Άμεση απόρροια ήταν ο περιορισμός της εμπιστοσύνης των επενδυτών, η σημαντική πτώση των τιμών στα βασικά προϊόντα, στην αγορά κατοικιών, καθώς και η συρρίκνωση της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες.

Χαρακτηριστικό γεγονός της ραγδαίας επιδείνωσης της παγκόσμιας οικονομίας ήταν η αδυναμία σταθερής και αξιόπιστης πρόβλεψης των εξελίξεων από τους διεθνείς οργανισμούς. Οι περιοδικές εξαμηνιαίες εκθέσεις (εαρινές και φθινοπωρινές προβλέψεις) των οργανισμών αναθεωρούνταν σχεδόν ανά δίμηνο προς το χειρότερο. Οι πιο πρόσφατες ωστόσο προβλέψεις σημειώνουν με επιφύλαξη σημάδια σταδιακής ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας από το επόμενο έτος.

Πίνακας 1.1 Πρόβλεψη ΔΝΤ και Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ρυθμό ανάπτυξης το 2009 στην ευρωζώνη (εντός της χρονικής περιόδου ενός έτους)						
	Οκτώβριος 2008 (Φθινοπ. Έκθεση)	Νοέμβριος 2008	Ιανουάριος 2008	Απρίλιος 2009 (Εαρινή Έκθεση)	Ιούλιος 2009	Οκτώβριος 2009 (Φθινοπ. Έκθεση)
ΔΝΤ	0,2%	-0,5%	-2,0%	-4,2%	-4,8%	-4,2%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	0,1%		-1,9%	-4,0%		-4,0%

Στο πλαίσιο της εν λόγω οικονομικής συγκυρίας, το μίγμα οικονομικής πολιτικής που ακολούθησαν οι κεντρικές τράπεζες, όπως και οι κυβερνήσεις Ευρώπης και ΗΠΑ, συνίστατο κατά κύριο λόγο σε επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Οι κύριες παρεμβάσεις στην πορεία της οικονομίας συνοψίζονται αρχικά στη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της κεφαλαιακής επάρκειας του χρηματοπιστωτικού συστήματος με συνεχείς ενέσεις ρευστότητας, στην αποκατάσταση του μηχανισμού λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος με την ενίσχυση της εμπιστοσύνης στη διατραπεζική αγορά και την απρόσκοπτη χορήγηση πιστώσεων στην πραγματική οικονομία, στη συντονισμένη μείωση του βασικού επιτοκίου από τις κεντρικές τράπεζες, καθώς και στην αύξηση των κρατικών δαπανών για την ενίσχυση των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και των κοινωνικών ομάδων που πλήττονται από την

κρίση. Ειδικότερα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, χαρακτηριστικό της προσπάθειας συντονισμού των δημοσιονομικών πολιτικών των χωρών-μελών στα τέλη του 2008, αλλά και της συγκράτησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Οικονομικής Ανάκαμψης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σύμφωνα με έκθεση του ΔΝΤ¹ (Οκτώβριος 2009) βελτιώνονται οι διεθνείς οικονομικές συνθήκες, σε συνέχεια και της σταδιακής ανάκαμψης των χρηματοπιστωτικών αγορών. Το παγκόσμιο ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,1% το 2010, κατόπιν συρρίκνωσης κατά 1,1% το 2009. Σημαντική συνιστώσα της παγκόσμιας ανάκαμψης είναι η διατήρηση θετικών ρυθμών ανάπτυξης στις αναδυόμενες οικονομίες κατά 1,7% και 5,1% το 2009 και 2010 αντίστοιχα, καθώς και οι αναμενόμενοι θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης το 2010 σε ΗΠΑ και Ιαπωνία κατά 1,5% και 1,7% αντίστοιχα.

Οι τάσεις αυτές επιβεβαιώνονται και από την τελευταία Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής², όπου για την Ευρωζώνη και την ΕΕ εκτιμάται μείωση του ΑΕΠ κατά 4% και 4,1% αντίστοιχα το 2009 και θετική ανάπτυξη κατά 0,7% για το 2010. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, αναμένεται περιορισμένη αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων στην Ευρωζώνη κατά 0,3% και 1,1% το 2009 και το 2010 και κατά 1% και 1,3% στην ΕΕ την ίδια περίοδο. Σημειώνεται ότι σημαντική εκτιμάται πως αντίστοιχα θα είναι η επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών και του δημοσίου χρέους σε όλες τις χώρες εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών εξελίξεων, αλλά και των αναγκαίων δημοσιονομικών παρεμβάσεων των χωρών.

Οι υποθέσεις για την τιμή του πετρελαίου το 2009 αναθεωρούνται προς τα πάνω από τους διεθνείς οργανισμούς. Σημειώνεται ότι ήδη από τις αρχές του 2009, η τιμή του πετρελαίου κινείται σε ανοδική τροχιά, αν και σε επίπεδα χαμηλότερα από εκείνα του 2008, με μέση τιμή κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου στα 58,71 δολάρια/βαρέλι. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει περαιτέρω αύξηση της τιμής του στα 76,5 δολάρια/βαρέλι το 2010 από 61,3 δολάρια/βαρέλι το 2009. Τέλος, για το διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2009, η μέση τιμή της ισοτιμίας δολαρίου/ευρώ είναι 1,377, ενώ η ετήσια εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι 1,39 και 1,48 για το 2009 και 2010 αντίστοιχα.

2. Γενική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας το 2009

Η επίπτωση της διεθνούς κρίσης στην ελληνική οικονομία

Η παγκόσμια κρίση έγινε εμφανής στην ελληνική οικονομία με υστέρηση περίπου 2 τριμήνων σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Ο συνδυασμός της διεθνούς κρίσης με τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας (υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και χρέος, φθίνουσα ανταγωνιστικότητα, μεγάλο άνοιγμα στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών, ακαμψίες στις διάφορες αγορές) επηρέασαν σημαντικά την πραγματική οικονομία, ενώ διόγκωσαν το κόστος δανεισμού του δημοσίου. Η σταδιακή επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης είχε αρχίσει να διαφαίνεται από τις αρχές του 2008. Ειδικότερα όμως από το τέλος του 2008 και τις αρχές του 2009, ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας υποχώρησε σε επίπεδα στασιμότητας, ενώ για ολόκληρο το έτος εκτιμάται ότι η οικονομία έχει εισέλθει σε περίοδο ύφεσης, μεγαλύτερης απ' ό,τι αρχικά αναμενόταν.

¹ IMF, *World Economic Outlook, Oct.2009*

² European Commission, *European Economic Forecast, Autumn 2009*

Τα στοιχεία του εξωτερικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν αρνητικά την ελληνική οικονομία είναι, η ύφεση που προηγήθηκε στις αναπτυγμένες οικονομίες, η μείωση του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου και των διεθνών μεταφορών, η μείωση των τουριστικών δραστηριοτήτων και η έντονη χρηματοοικονομική αναταραχή.

Η διαμόρφωση αυτού του δυσμενούς περιβάλλοντος μεταφράστηκε για την ελληνική οικονομία σε μείωση των εξαγωγών, των εισπράξεων από μεταφορές (ναυτιλιακός τομέας), του τουρισμού, των ξένων άμεσων επενδύσεων, σε συγκράτηση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά καθώς και σε σημαντική αύξηση του κόστους δανεισμού του δημοσίου (με αύξηση της διαφοράς του επιτοκίου των ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών ομολόγων). Τα παραπάνω επηρέασαν και την εγχώρια ζήτηση, καθώς λόγω της αβεβαιότητας που δημιουργήθηκε, αναβλήθηκαν καταναλωτικά ή επενδυτικά σχέδια, οδηγώντας σε σημαντική υποχώρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων.

Σε συντονισμό με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα εφαρμόισε ένα σχέδιο στήριξης του τραπεζικού συστήματος ύψους 28 δισεκατομμυρίων ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό εξασφάλισε ρευστότητα στον χρηματοπιστωτικό τομέα, όμως ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά παρουσίασε μια φθίνουσα τάση, από 20,1% τον Αύγουστο του 2008 σε 6,0% τον Αύγουστο του 2009 και με ετήσια εκτίμηση 4% έναντι στόχου 10%. Από το συνολικό ποσό που προέβλεπε το σχέδιο στήριξης της ρευστότητας έχουν αξιοποιηθεί από τις τράπεζες τα 11,3 δις ευρώ, δηλαδή ένα ποσοστό αξιοποίησης 40%. Παράλληλα, η εφαρμογή πακέτου μέτρων ενίσχυσης διάφορων κλάδων, συμπεριλαμβανομένων και των προγραμμάτων εγγυοδοσίας οικονομίας αποδείχτηκαν μη επαρκή για να ανακόψουν τη σταδιακή πορεία προς την ύφεση, εξέλιξη που αντικατοπτρίζει και τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

Η οικονομική δραστηριότητα

Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στο επίπεδο της στασιμότητας στην Ελλάδα ξεκίνησε στο 3^ο τρίμηνο του 2008 και συνεχίζεται το 2009. Όλοι σχεδόν οι δείκτες που αντανακλούν την οικονομική δραστηριότητα σημειώνουν σημαντική μείωση μέσα στο τρέχον έτος, ενώ οι δείκτες οικονομικού κλίματος και οι δείκτες προσδοκιών παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, παρά τη σχετική βελτίωσή τους κατά τους τελευταίους μήνες. Για ολόκληρο το 2009, το ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα μειωθεί σε σταθερές τιμές κατά 1,5%. Η εκτίμηση αυτή είναι προσωρινή και θα επανεξεταστεί με την παρουσίαση από την ΕΣΥΕ των νέων εκτιμήσεων για την ανάπτυξη του 3^{ου} τριμήνου και των αναθεωρήσεών της για το 1^ο εξάμηνο του έτους.

Απασχόληση - Ανεργία

Με βάση την έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ, το ποσοστό ανεργίας το 2^ο τρίμηνο του 2009 ανήλθε στο 8,9% από 7,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008. Η μείωση της απασχόλησης και η αύξηση της ανεργίας στο 2009 οφείλεται κυρίως στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και ειδικότερα στους τομείς των κατασκευών, της μεταποίησης και του τουρισμού. Εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά της ανεργίας προκύπτει ότι, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (12,5%) είναι σχεδόν διπλάσιο από των ανδρών (6,3%), το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στους νέους 15-29 ετών (17,7%), ενώ οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούν το 43% του συνόλου των ανέργων.

Τιμές

Η επιβράδυνση στις αυξήσεις των τιμών που άρχισε να γίνεται εμφανής από το τελευταίο τρίμηνο του 2008 συνεχίστηκε και στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2009. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο ΔTK αυξήθηκε τον Σεπτέμβριο κατά 0,7% σε ετήσια βάση, και κατά 1,4% το δωδεκάμηνο Οκτωβρίου 2008-Σεπτεμβρίου 2009. Στη συγκρατημένη αύξηση των τιμών συνέβαλε το 2009 η μείωση της εγχώριας ζήτησης, τα χαμηλότερα επίπεδα πληθωρισμού στην Ευρωζώνη και οι χαμηλότερες σε σύγκριση με το 2008 διεθνείς τιμές του πετρελαίου, παρά τη σταδιακή αύξηση της τιμής του από το Δεκέμβριο του 2008 (από 40,34 δολ. ΗΠΑ το Δεκέμβριο του 2008, στα 67,4 δολ. το Σεπτέμβριο του 2009).

Παρά τη μείωση του ΔTK, ο πυρήνας του πληθωρισμού διατηρείται το 2009 σε σχετικά υψηλά επίπεδα (2,1% αύξηση το Σεπτέμβριο του 2009), επίπεδα που είναι σημαντικά υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, χωρίς έτσι να βελτιώνεται η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Για τους επόμενους μήνες ο ΔTK αναμένεται να αυξηθεί λόγω της ανόδου των διεθνών τιμών του πετρελαίου και της χαμηλής βάσης του τελευταίου τριμήνου του 2008.

Νομισματικές εξελίξεις

Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του νομισματικού μεγέθους M3 στην Ελλάδα, χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία, επιβραδύνθηκε το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2009 (Αύγουστος 2009: 6,2%, 2ο τρίμηνο 2009: 9,2%, 4ο τρίμηνο του 2008: 14,4%), παραμένοντας σε επίπεδο υψηλότερο από ό,τι το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ. Παράλληλα, την ίδια περίοδο, τα επιτόκια των νέων τραπεζικών καταθέσεων και δανείων στην Ελλάδα σημείωσαν έντονη μείωση, λόγω της αποκλιμάκωσης των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ (κατά 150 μονάδες βάσης) και των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς, καθώς και της βελτίωσης των συνθηκών άντλησης ρευστότητας των εγχώριων ΝΧΙ (κυρίως από το Ευρωσύστημα). Το περιθώριο επιτοκίου (διαφορά μέσου σταθμικού επιτοκίου νέων τραπεζικών δανείων και επιτοκίου των νέων καταθέσεων) διευρύνθηκε στην Ελλάδα (κατά 40 μονάδες βάσης) αντικατοπτρίζοντας την ταχύτερη μείωση του μέσου επιτοκίου των καταθέσεων σε σχέση με το μέσο επιτόκιο των δανείων. Το περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο από ό,τι το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ.

3. Προοπτικές το 2010

Από το τρίτο τρίμηνο του 2009 έχουν εμφανιστεί ενδείξεις σταδιακής ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας, αν και οι αβεβαιότητες εξακολουθούν να είναι μεγάλες. Η διάρκεια και η σταθερότητα της διαφαινόμενης ανάπτυξης δεν είναι δεδομένες, παρά το γεγονός ότι η λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών επανέρχεται στην ομαλότητα και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση εξασθενεί. Το 2010, σύμφωνα και με τις τελευταίες προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, αναμένεται ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Αντίστοιχα προβλέπεται ότι η ελληνική οικονομία με κάποια χρονική υστέρηση θα ακολουθήσει τη σταδιακή, μέσα στο χρόνο, ανάκαμψη με την επαναφορά σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης προς το τέλος του έτους. Στην εξέλιξη αυτή αναμένεται να συνεισφέρουν θετικά το πακέτο στήριξης της οικονομίας, η μείωση της ανασφάλειας που δημιούργησε η κρίση, η ομαλοποίηση της χρηματοδότησης νοικοκυριών και επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα και η επαναφορά σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Σύμφωνα με τα μέ-

χρι τώρα διαθέσιμα στοιχεία, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας προβλέπεται να παραμείνει αρνητικός το 2010, αλλά η ύφεση θα περιοριστεί στο -0,3%.

Οι διεθνείς οργανισμοί, στις τελευταίες διαθέσιμες προβλέψεις τους για την Ελλάδα, προβλέπουν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης για το 2009 και σχεδόν στάσιμους για το 2010. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τελευταίες δημοσιευμένες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ για την Ελλάδα.

Πίνακας 1.2 Προβλέψεις για την ελληνική οικονομία						
(% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)	Ευρωπαϊκή Επιτροπή		ΟΟΣΑ ³		ΔΝΤ	
	Νοέμβριος 2009		Ιούνιος 2009		Οκτώβριος 2009	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
1. ΑΕΠ	-1,1	-0,3	-1,3	0,3	-0,8	-0,1
2. Ιδιωτική κατανάλωση	-2,5	-1,3				
3. Δημόσια κατανάλωση	2,0	-0,1				
4. Επενδύσεις	-16,2	-3,9				
5. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-11,8	2,7				
6. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-20,3	-3,1				
7. Πληθωρισμός	1,2	1,4	1,3	1,7	1,1	1,7
8. Ποσοστό ανεργίας	9,0	10,2	9,5	10,3	9,5	10,5
9. Έλλειμμα Γ.Λ., % ΑΕΠ	12,7	12,2 ⁴				
10. Χρέος Γ.Κ., % ΑΕΠ	112,6	124,9 ⁴				

³ Ο ΟΟΣΑ θα παρουσιάσει μέσα στον τρέχοντα μήνα τις φθινοπωρινές προβλέψεις του.

⁴ Σενάριο χωρίς αλλαγή πολιτικής.

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2009

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ) βασική επιδίωξη της οικονομικής πολιτικής για το έτος 2009 μεταξύ των άλλων ήταν και ο περιορισμός του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης στο 5% του ΑΕΠ. Ωστόσο, ο στόχος αυτός δεν επιτεύχθηκε, αφού το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 12,3% του ΑΕΠ.

Η δυσμενής αυτή εξέλιξη οφείλεται:

- στην υστέρηση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού κατά 8.787 εκατ. ευρώ (3,66% του ΑΕΠ) και στην αύξηση των επιστροφών εσόδων κατά 1.300 εκατ. ευρώ (0,54% του ΑΕΠ),
- στην αύξηση των πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού κατά 4.320 εκατ. ευρώ (1,80% του ΑΕΠ),
- στην αύξηση των δαπανών για τόκους κατά 240 εκατ. ευρώ (0,1% του ΑΕΠ),
- στην υστέρηση των εσόδων του ΠΔΕ, λόγω των μειωμένων εισροών από την ΕΕ κατά 1.394 εκατ. ευρώ (0,58% του ΑΕΠ),
- στην αύξηση των δαπανών του ΠΔΕ κατά 700 εκατ. ευρώ ή 0,29% του ΑΕΠ και τέλος
- στην αρνητική επίδραση κατά 0,3% λόγω επανεκτίμησης του ΑΕΠ προς τα κάτω.

Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις στα μεγέθη της κεντρικής κυβέρνησης, καθώς και η μείωση των αποτελεσμάτων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης και ΟΤΑ, λόγω και του υπολογισμού μέρους των οφειλών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων, η αύξηση των εξοπλιστικών προγραμμάτων και η μείωση των εθνικολογιστικών προσαρμογών, έχουν ως συνέπεια την αύξηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης στο 12,7% του ΑΕΠ από 3,7% που είχε προβλεφθεί στο επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ).

1. Τακτικός προϋπολογισμός

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού (πίνακας 2.3), προ μείωσης επιστροφών, για το οικονομικό έτος 2009 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 54.200 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας μείωση (-2,0%) σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2008.

Η υστέρηση των εισπράξεων έναντι των προβλέψεων του προϋπολογισμού 2009 όσο και του Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την περίοδο 2008-2011 οφείλεται στην υποεκτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης στην πραγματική οικονομία καθώς και την κατάρρευση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Η οικονομική κρίση που πλήττει και τη χώρα μας προκάλεσε μείωση της συνολικής ζήτησης, με εμφανείς επιπτώσεις στα έσοδα από φόρους συναλλαγών και κατανάλωσης. Ιδιαίτερα δε μειωμένες παρουσιάζονται οι εισπράξεις από ΦΠΑ, αλλά και από φόρους μεταβίβασης ακινήτων και τέλη ταξινόμησης αυτοκινήτων.

Πίνακας 2.1 Κρατικός προϋπολογισμός (σε εκατ. ευρώ)							
	2008	2009			2010	Μεταβολή %	
	Πραγμ/σεις (α)	Προϋπ/σμός (β)	ΠΣΑ (γ)	Εκτιμήσεις (δ)	Προβλέψεις (ε)	09/08 (δ)/(α)	10/09 (ε)/(δ)
Τακτικός Προϋπολογισμός (ΤΠ)							
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ (α+β+γ+δ)	51.680	62.272	59.287	49.200	53.650	-4,8	9,0
α. Τακτικά έσοδα	55.334	64.200	61.615	53.080	56.900	-4,1	7,2
β. Έσοδα καταργηθέντων ειδικών λογ/σμών		972	972	1.065	1.120		5,2
γ. Έσοδα προγράμματος αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης		400	400	55	280		
δ. Επιστροφές φόρων	3.654	3.300	3.700	5.000	4.650	36,8	-7,0
2. Δαπάνες ΤΠ (α+β)	61.642	65.978	66.878	71.438	70.436	15,9	-1,4
α. Τόκοι	11.207	12.000	12.100	12.340	12.950	10,1	4,9
β. Πρωτογενείς δαπάνες ¹	50.435	53.978	54.778	59.098	57.486	17,2	-2,7
3. Έλλειμμα ΤΠ (1-2)	-9.962	-3.706	-7.591	-22.238	-16.786	123,2	-24,5
Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ)							
4. Έσοδα (α+β)	5.018	3.700	3.700	2.306	3.860	-54,0	67,4
α. Εισροές ΕΕ	4.668	3.500	3.500	2.106	3.710	-54,9	76,2
β. Ίδια έσοδα	350	200	200	200	150	-42,8	-25,0
5. Δαπάνες	9.624	8.800	8.800	9.500	10.300	-1,3	8,4
6. Έλλειμμα ΠΔΕ (4-5)	-4.607	-5.100	-5.100	-7.194	-6.440	56,2	-10,5
7. Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης (3+6)	-14.568	-8.806	-12.691	-29.432	-23.226	102,0	-21,1
(% του ΑΕΠ)	-6,1%	-3,4%	-5,0%	-12,3%	-9,5%		
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	239.141	260.248	254.519	240.150	244.233	0,4	1,7

¹ Περιλαμβάνεται και ποσό ύψους 210 εκατ. ευρώ στο έτος 2008 που έχει ήδη εκταμειωθεί και δεν έχουν εκδοθεί τα σχετικά συμψηφιστικά εντάλματα.

Πίνακας 2.2 Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (σε εκατ. ευρώ)					
	2008	2009			2010
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	ΠΣΑ	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
α. Έλλειμμα κεντρικής κυβέρνησης	-14.568	-8.806	-12.691	-29.432	-23.226
β. Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ και λοιπών ΝΠΔΔ	1.602	4.925	6.636	1.998	3.015
Εκ των οποίων χρέη νοσοκομείων	-3.035			-2.200	-800
Από τακτοποίηση παλαιών υποχρεώσεων σε ΙΚΑ και ΟΤΑ	1.172		1.711		
γ. Χρηματοδότηση στην κοινωνική ασφάλιση και ΟΤΑ	-1.743	-575	-2.286	-531	-550
Εκ των οποίων τακτοποίηση παλαιών υποχρεώσεων					
- στο ΙΚΑ	-1.172				
- στους ΟΤΑ			-1.711		
δ. Εξοπλιστικά προγράμματα ¹	-1.849	-2.200	-2.500	-3.157	-2.700
ε. Εθνικολογιστικές προσαρμογές	-1.948	1.390	1.390	505	595
στ. Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (α+β+γ+δ+ε)	-18.506	-5.266	-9.451	-30.617	-22.866
% του ΑΕΠ	-7,7	-2,0	-3,7	-12,7	-9,4
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	239.141	260.248	254.519	240.150	244.233

¹ Από το 2006 και εφεξής τα μεγέθη αυτά αφορούν παραλαβές στρατιωτικού υλικού.

**Πίνακας 2.3 Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού
(σε εκατ. ευρώ)**

	2008	2009			2010	Μεταβολή %	
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	ΠΣΑ*	Εκτιμήσεις πραγμ/σεων	Προβλέψεις	2009/2008	2010/2009
A. Τακτικά έσοδα (I+ II + III + IV)	55.334	64.200	61.615	53.080	56.900	-4,1	7,2
I. Άμεσοι φόροι	20.863	26.720	25.900	21.785	23.725	4,4	8,9
Φόρος εισοδήματος	16.670	19.580	18.980	16.790	17.375	0,7	3,5
Φυσικών προσώπων	10.816	12.170	12.070	10.920	11.400	1,0	4,4
Νομικών προσώπων	4.211	5.370	4.870	3.800	3.525	-9,8	-7,2
Ειδικών κατηγοριών	1.643	2.040	2.040	2.070	2.450	26,0	18,4
Φόροι στην περιουσία	486	1.770	1.770	475	865	-2,3	82,1
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	2.077	3.460	3.320	2.600	2.725	25,2	4,8
Λοιποί άμεσοι φόροι	1.630	1.910	1.830	1.920	2.760	17,8	43,8
II. Έμμεσοι φόροι	30.222	34.195	32.430	28.785	30.500	-4,8	6,0
Φόροι συναλλαγών	20.060	22.575	21.145	17.741	18.472	-11,6	4,1
ΦΠΑ	18.243	20.850	19.470	16.446	17.315	-9,9	5,3
πετρελαιοειδών	2.299	2.920	2.700	1.960	2.055	-14,7	4,8
καπνού	657	700	690	685	755	4,3	10,2
λοιπών	15.287	17.230	16.080	13.801	14.505	-9,7	5,1
Λοιποί φόροι συναλλαγών	1.817	1.725	1.675	1.295	1.157	-28,7	-10,7
(μεταβίβαση κεφαλαίων)	(1.130)	(1.103)	(1.068)	(815)	(698)	(-27,9)	(-14,4)
(χαρτόσημο)	(685)	(620)	(605)	(479)	(458)	(-30,1)	(-4,4)
Φόροι κατανάλωσης	9.048	10.195	9.950	10.174	11.066	12,4	8,8
Φόρος ασφαλιστών	349	380	375	356	370	3,2	3,9
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	842	950	850	421	508	-50,0	20,7
ΕΦΚ καυσίμων	3.690	4.450	4.400	4.495	4.675	21,8	4,0
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κ.λπ.)	2.836	2.980	2.935	2.934	3.270	3,5	11,5
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	997	1.065	1.035	1.533	1.600	53,8	4,4
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	338	370	355	435	643	28,7	47,8
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	485	785	705	427	485	-12,0	13,6
Λοιποί έμμεσοι	629	640	630	443	477	-29,6	7,7
(για ΕΕ)	(307)	(315)	(315)	(264)	(274)	(-14,0)	(3,8)
Σύνολο φορολογικών εσόδων (I+II)	51.085	60.915	58.330	50.570	54.225	-1,0	7,2
III. Απολήψεις από ΕΕ	579	405	405	282	372	-51,3	31,9
IV. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	3.670	2.880	2.880	2.228	2.303	-39,3	3,4
Σύνολο μη φορολογικών εσόδων (III+IV)	4.249	3.285	3.285	2.510	2.675	-40,9	6,6
B. Μη τακτικά έσοδα		1.372	1.372	1.120	1.400		25,0
I. Έσοδα καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών		972	972	1.065	1.120		5,2
II. Έσοδα προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης		400	400	55	280		409,1
Γενικό σύνολο εσόδων (A + B)	55.334	65.572	62.987	54.200	58.300	-2,0	7,6
Επιστροφές εσόδων	3.654	3.300	3.700	5.000	4.650	36,8	-7,0
Καθαρά έσοδα	51.680	62.272	59.287	49.200	53.650	-4,8	9,0

* Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την περίοδο 2008-2011.

Κατά το 2009 με στόχο τον μερικό περιορισμό της περαιτέρω επιδείνωσης του αρνητικού ρυθμού μεταβολής των εσόδων ελήφθησαν τα ακόλουθα μέτρα:

- αναπροσαρμογή των συντελεστών του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ) της αμόλυβδης βενζίνης από 26/6/2009,
- παράταση έως 30/6/2009 της προθεσμίας για την περαίωση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων και τη ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο,
- αναπροσαρμογή, από 5/2/2009, του ΕΦΚ της αιθυλικής αλκοόλης και των αλκοολούχων ποτών, καθώς και του κατώτατου ορίου του ΕΦΚ στα τσιγάρα,
- έκτακτη οικονομική εισφορά των φυσικών προσώπων με δηλωθέν εισόδημα το οικονομικό έτος 2008 άνω των 60.000 ευρώ,
- ειδικός φόρος επιβατικών αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών ιδιωτικής χρήσης με κινητήρα μεγάλου κυλινδρισμού,
- αναπροσαρμογή του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας και την επιβολή τέλους καρτοκινητής τηλεφωνίας,
- έκτακτη εφάπαξ εισφορά και τον ειδικό φόρο ιδιωτικών πλοίων αναψυχής,
- αναπροσαρμογή των τελών κυκλοφορίας έτους 2010 των επιβατικών αυτοκινήτων οχημάτων ιδιωτικής χρήσης, τα οποία εφεξής θα υπολογίζονται με βάση τον κυβισμό αλλά και την περιβαλλοντική επιβάρυνση του κινητήρα των οχημάτων.

Άμεσοι φόροι

Από την άμεση φορολογία εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 21.785 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 4,4% συγκριτικά με τα αντίστοιχα έσοδα του 2008.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων αναμένεται να αυξηθούν κατά 1,0% έναντι του 2008, κυρίως λόγω της μείωσης των φορολογικών συντελεστών. Τα έσοδα από τη φορολογία νομικών προσώπων εκτιμάται ότι θα εμφανίσουν μείωση (-9,8%) λόγω της μειωμένης κερδοφορίας των επιχειρήσεων κατά τη χρήση έτους 2008.

Αύξηση της τάξης του 26,0% αναμένεται στα έσοδα των ειδικών κατηγοριών, κυρίως λόγω της φορολόγησης των κερδών των ημεδαπών ανωνύμων εταιρειών που διανέμονται ως μερίσματα και αμοιβές εκτός μισθού. Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία αναμένονται μειωμένα (-2,3%) συγκριτικά με τα έσοδα του 2008, λόγω των καθυστερήσεων στη διαδικασία βεβαίωσης και ελέγχου εισπραχής του ενιαίου τέλους ακινήτων τρέχοντος έτους.

Αυξημένες κατά 25,2% εμφανίζονται έναντι του 2008 οι εισπράξεις από άμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών (ΠΟΕ) κυρίως λόγω των ρυθμίσεων για τις εκκρεμείς φορολογικές υποθέσεις και για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές. Τέλος, τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους αναμένονται αυξημένα κατά 17,8% κυρίως λόγω της έκτακτης οικονομικής εισφοράς των φυσικών προσώπων.

Έμμεσοι φόροι

Από την έμμεση φορολογία εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 28.785 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση (-4,8%), συγκριτικά με τα αντίστοιχα έσοδα του 2008.

Τα έσοδα από φόρους συναλλαγών αναμένονται μειωμένα (-11,6%) έναντι του προηγούμενου έτους λόγω της υστέρησης των εσόδων από ΦΠΑ και λοιπούς φόρους συναλλαγών, εξαιτίας αφενός των επιπτώσεων της διεθνούς οικονομικής κρίσης στη συνολική ζήτηση και αφετέρου της δυνατότητας τμηματικής καταβολής του ΦΠΑ κατά το τελευταίο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Οι συνολικές εισπράξεις από φόρους κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 12,4% έναντι του 2008, λόγω της αύξησης του ΕΦΚ στα πετρελαιοειδή προϊόντα, τα αλκοολούχα ποτά και τα τσιγάρα, της αναπροσαρμογής των τελών κυκλοφορίας, της εφαρμογής του ειδικού φόρου στα αυτοκίνητα και τις μοτοσυκλέτες ιδιωτικής χρήσης με κινητήρα μεγάλου κυλινδρισμού, της αναπροσαρμογής του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας και της επιβολής του τέλους καρτοκινητής τηλεφωνίας.

Τα έσοδα από έμμεσους φόρους ΠΟΕ αναμένονται μειωμένα (-12,0%) λόγω της συγκυριακής εισπραξής αυξημένων προστίμων κατά το προηγούμενο έτος. Μειωμένες (-29,6%) αναμένονται οι εισπράξεις από λοιπούς έμμεσους φόρους, κυρίως λόγω της μείωσης των εισαγωγών και της εισπραξής μη επαναλαμβανόμενων εσόδων στην εν λόγω κατηγορία το 2008.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 2.510 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση (-40,9%) έναντι του προηγούμενου έτους, που οφείλεται στις μειωμένες απολήψεις από την ΕΕ, στα μειωμένα μερίσματα από συμμετοχές του Δημοσίου και στην εμφάνιση, κατά το 2008, των χρηματικών υπολοίπων των ειδικών λογαριασμών που περιήλθαν στον προϋπολογισμό μετά την κατάργησή τους με το Ν. 3697/08.

Μη τακτικά έσοδα

Τα έσοδα από καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 1.065 εκατ. ευρώ. Τα έσοδα από το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης αναμένεται να διαμορφωθούν στα 55 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας υστέρηση έναντι των αρχικών προβλέψεων, λόγω του ότι η απόδοση ποσοστού 10% επί της ονομαστικής αξίας των προνομιούχων μετοχών των πιστωτικών ιδρυμάτων που απέκτησε το Ελληνικό Δημόσιο θα πραγματοποιηθεί εντός του επομένου οικονομικού έτους.

Επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων αναμένεται να ανέλθουν στα 5.000 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 36,8% έναντι του προηγούμενου έτους, κυρίως λόγω της τακτοποίησης υποχρεώσεων που εκκρεμούσαν σωρευτικά από το προηγούμενο έτος.

Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού

Στο επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού είχαν προβλεφθεί στο ύψος των 66.878 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 54.778 εκατ. ευρώ για πρωτογενείς δαπάνες και 12.100 εκατ. ευρώ για πληρωμές τόκων.

Ωστόσο, εκτιμάται ότι οι δαπάνες αυτές θα παρουσιάσουν απόκλιση έναντι των προβλέψεων του ΠΣΑ κατά 4.560 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 4.320 εκατ. ευρώ αφορούν πρωτογενείς δαπάνες και 240 εκατ. ευρώ πληρωμές για τόκους.

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορίες

Αποδοχές και συντάξεις

Οι συνολικές δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις θα υπερβούν τις προβλέψεις κατά 300 εκατ. ευρώ και θα αυξηθούν κατά 11,5% έναντι του 2008 (πίνακας 3.1).

Η απόκλιση αυτή θα προέλθει κυρίως από τους μισθούς του προσωπικού των νοσηλευτικών ιδρυμάτων και τις εφημερίες των ιατρών του ΕΣΥ, λόγω του νέου μισθολογίου των ιατρών και από τις πρόσθετες παροχές των καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών, οι οποίες από το 2009 βαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό.

Ασφάλιση, περίθαλψη, κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 17.995 εκατ. ευρώ, έναντι προβλέψεων 15.262 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας απόκλιση κατά 2.733 εκατ. ευρώ.

Η απόκλιση αυτή είναι μικτό αποτέλεσμα υπερβάσεων και εξοικονομήσεων δαπανών. Οι υπερβάσεις οφείλονται κυρίως στις αυξημένες ανάγκες των ασφαλιστικών ταμείων, στην καταβολή των επιδομάτων πρόνοιας (50 εκατ. ευρώ) και πολυτέκνων (60 εκατ. ευρώ) και στη χορήγηση της α΄ δόσης του έκτακτου επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης (500 εκατ. ευρώ).

Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες

Οι λειτουργικές και οι λοιπές δαπάνες θα παρουσιάσουν υπέρβαση συνολικού ύψους 1.433 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται : στην αυξημένη αντισταθμιστική καταβολή ποσού 18 εκατ. ευρώ στον ΟΑΣΘ, σε επιχορηγήσεις φορέων του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (51 εκατ. ευρώ), στις μεταφορές μαθητών (50 εκατ. ευρώ), σε επιχορηγήσεις φορέων του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (111 εκατ. ευρώ), στην επιπρόσθετη επιχορήγηση των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (20 εκατ. ευρώ), στην εξόφληση μέρους παλαιών οφειλών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων (304 εκατ. ευρώ), στην αύξηση των αποδόσεων στην ΕΕ (92 εκατ. ευρώ), στη διάθεση ποσού ύψους 294 εκατ. ευρώ σε εκτέλεση αποφάσεων του διαιτητικού δικαστηρίου που επιδικάστηκαν υπέρ της Ολυμπιακής Αεροπορίας, στις δαπάνες απόσυρσης παλαιών οχημάτων (68 εκατ. ευρώ), στις δαπάνες που χρηματοδοτούνται από ειδικά έσοδα, όπως το τέλος εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης των αεροδρομίων (ΤΕΑΑ), έκδοση νέων αδειών οδήγησης κ.λπ. (125 εκατ. ευρώ), στις επιδοτήσεις άγονων γραμμών (41 εκατ. ευρώ), στη μίσθωση εναερίων μέσων δασοπυρόσβεσης (41 εκατ. ευρώ), στη δαπάνη από τη διακίνηση του ημερήσιου και περιοδικού τύπου (22 εκατ. ευρώ) και τέλος στις δαπάνες για τη διεξαγωγή των εκλογών για το εθνικό και ευρωπαϊκό κοινοβούλιο (194 εκατ. ευρώ).

Αποδιδόμενοι πόροι

Οι αποδιδόμενοι πόροι θα διαμορφωθούν στα 4.937 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 6,8% σε σχέση με το 2008.

Τόκοι

Οι πληρωμές για τόκους θα ανέλθουν στα 12.340 εκατ. ευρώ και θα παρουσιάσουν αύξηση σε σχέση με το 2008 κατά 10,1%.

2. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Οι πληρωμές του ΠΔΕ μέχρι το τέλος του 2009 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν συνολικά σε 9.500 εκατ. ευρώ, από τα οποία 6.700 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για έργα συγχρηματοδοτούμενα από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα υπόλοιπα 2.800 εκατ. ευρώ για έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους. Η αναθεώρηση του ΠΔΕ 2009 με αύξηση κατά 700 εκατ. ευρώ, ήτοι από 8.800 εκατ. ευρώ (ψηφισθείς προϋπολογισμός από τη Βουλή) σε 9.500 εκατ. ευρώ, υλοποιείται στο πλαίσιο της τόνωσης της ενεργού ζήτησης και της ενδυνάμωσης της πραγματικής οικονομίας μέσω των δημοσίων επενδύσεων.

Στο ΠΔΕ 2009, δόθηκε έμφαση στην αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών που προέκυψαν λόγω της ολοκλήρωσης του Γ' ΚΠΣ, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, των έργων του Ταμείου Συνοχής και σε μικρότερο βαθμό στην έναρξη υλοποίησης δράσεων του ΕΣΠΑ 2007-2013.

Στον πίνακα 2.4 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ από το 2000 έως το 2010 και η ποσοστιαία (%) συμμετοχή του στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας.

Πίνακας 2.4 Διαχρονική εξέλιξη ΠΔΕ (2000-2010) (σε εκατ. ευρώ)					
Έτη	ΠΔΕ			Μεταβολή % σε σχέση με προηγούμενο έτος	Ως % του ΑΕΠ
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο		
2000	2.109	5.312	7.421	-	5,4
2001	2.590	5.252	7.842	5,7	5,3
2002	3.131	3.883	7.014	-10,6	4,5
2003	3.974	4.461	8.435	20,2	4,9
2004	4.639	4.883	9.522	12,8	5,1
2005	2.569	4.955	7.524	-21,0	3,9
2006	2.673	5.511	8.184	8,8	3,9
2007	2.763	6.046	8.809	7,6	3,9
2008	2.559	7.065	9.624	9,2	4,0
2009	2.800	6.700	9.500	-1,3	3,9
2010	3.350	6.950	10.300	8,4	4,2

Πηγή: ΠΔΕ, ΓΔΟΠ

Πίνακας 2.5 Δαπάνες ΠΔΕ κατά τομέα (σε εκατ. ευρώ)														
Ονομασία τομέων	2008*				2009				2010				Μεταβολή %	
	Πραγματοποιήσεις			Συμμετοχή %	Εκτιμ. πραγματοποιήσεων			Συμμετοχή %	Προβλέψεις			Συμμετοχή %	2009/08	2010/09
	Συνολικές	Λοιπές από εθνικούς πόρους	Σύνολο		Συνολικές	Λοιπές από εθνικούς πόρους	Σύνολο		Συνολικές	Λοιπές από εθνικούς πόρους	Σύνολο			
Επικοινωνίες	27		27	0,3	27		27	0,3	20		20	0,2	-1,5	-25,9
Γεωργία	357	20	377	3,9	346	23	369	3,9	330	25	355	3,4	-2,2	-3,8
Δάση	6	5	11	0,1	15	7	22	0,2	40	10	50	0,5	104,7	127,3
Αλιεία	32		32	0,3	65		65	0,7	40		40	0,4	100,1	-38,5
Εγγειοβελτιωτικά έργα	94	76	170	1,8	110	120	230	2,4	110	130	240	2,3	35,4	4,3
Βιομηχανία – βιοτεχνία	930	139	1.069	11,1	1.450	100	1.550	16,3	1.400	260	1.660	16,1	45,0	7,1
Ενέργεια	171		171	1,8	168	1	169	1,8	160	10	170	1,7	-1,1	0,6
Συγκοινωνίες	1.562	259	1.820	18,9	1.880	345	2.225	23,4	1.900	500	2.400	23,3	22,2	7,9
Τουρισμός	47	33	79	0,8	33	77	110	1,2	50	62	112	1,1	38,6	1,8
Πολιτισμός	209	20	229	2,4	107	25	132	1,4	70	60	130	1,3	-42,3	-1,5
Εκπαίδευση	475	254	729	7,6	292	243	535	5,6	630	420	1.050	10,2	-26,6	96,3
Κατάρτιση	445		445	4,6	255		255	2,7	400		400	3,9	-42,7	56,9
Οικισμός – περιβάλλον	146	92	238	2,5	140	130	270	2,8	121	155	276	2,7	13,5	2,2
Υγεία – πρόνοια	120	36	156	1,6	138	60	198	2,1	115	120	235	2,3	27,2	18,7
Ύδρευση – αποχέτευση	152	10	161	1,7	110	25	135	1,4	91	59	150	1,5	-16,3	11,1
Δημόσια διοίκηση	45	18	63	0,7	122	10	132	1,4	87	6	93	0,9	108,0	-29,5
Γενικός οικονομικός σχεδιασμός	193	117	310	3,2	167	81	248	2,6	80	80	160	1,6	-19,9	-35,5
Εξωτερικές υποθέσεις	1	11	13	0,1	2	14	16	0,2	6	24	30	0,3	25,0	87,5
Άμυνα	4		4	0,0	2	6	8	0,1	10	7	17	0,2	88,2	112,5
Δικαιοσύνη	3	33	35	0,4	4	14	18	0,2	6	20	26	0,3	-49,1	44,4
Δημόσια ασφάλεια	26	7	33	0,3	68	7	75	0,8	44	34	78	0,8	126,4	4,0
Έρευνα – τεχνολογία	167	2	168	1,7	87	4	91	1,0	85	10	95	0,9	-46,0	4,4
Έργα ΟΤΑ α' βαθμού		948	948	9,8		1.002	1.002	10,5		800	800	7,8	5,7	-20,2
Νομαρχιακά έργα	374	84	458	4,8	225	88	313	3,3	232	110	342	3,3	-31,7	9,3
Περιφερειακά προγράμματα	1.462	109	1.571	16,3	857	120	977	10,3	883	200	1.083	10,5	-37,8	10,8
Διάφορα	18	121	139	1,4	30	93	123	1,3	30	50	80	0,8	-11,5	-35,0
Απασχόληση		32	32	0,3		65	65	0,7		68	68	0,7	103,1	4,6
Αθλητισμός		45	45	0,5		54	54	0,6		50	50	0,5	20,9	-7,4
Ολυμπιακά έργα		90	90	0,9		86	86	0,9		70	70	0,7	-4,6	-18,6
Αποθεματικό									10	10	20	0,2		
Γενικό σύνολο	7.066	2.559	9.624	100,0	6.700	2.800	9.500	100,0	6.950	3.350	10.300	100,0	-1,3%	8,4

* Πληρωμές 2008 σύμφωνα με το οριστικό κλείσιμο του έτους (31/3/2009).

Στα έργα ΟΤΑ δεν περιλαμβάνεται το ποσό του προγράμματος ΘΗΣΕΑΣ.

Η κατανομή των πιστώσεων του ΠΔΕ 2010 κατά τομέα, καθώς και οι πραγματοποιήσεις και εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων κατά τα έτη 2008 και 2009 αντίστοιχα παρουσιάζονται στον πίνακα 2.5.

Η κατανομή των προβλεπόμενων δαπανών στο ΠΔΕ 2010 κατά τομέα διαφοροποιείται ενόψει του νέου τρόπου κατάρτισης του προϋπολογισμού με τη μορφή προγραμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό καταργείται ο τομέας δάση-αλιεία και δημιουργούνται δύο νέοι τομείς δάση και αλιεία.

Οι πηγές χρηματοδότησης του ΠΔΕ κατά τα έτη 2008, 2009 και 2010 και τα αντίστοιχα ποσά εμφανίζονται στον πίνακα 2.6.

Τα έσοδα από τις επιχορηγήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτιμάται ότι θα φθάσουν τα 2.106 εκατ. ευρώ το 2009 και αναμένεται να ανέλθουν στα 3.710 εκατ. ευρώ το 2010, δηλαδή αύξηση των εισροών από την ΕΕ κατά 76,2%.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης που παρέχεται με τη σημαντική αυτή αύξηση των εσόδων του ΠΔΕ απαιτεί την έγκαιρη και πλήρη ενεργοποίηση των θεσμών και φορέων του

ΠΔΕ (Βουλή, υπουργεία, περιφέρειες, νομαρχίες) για την αποτελεσματική υλοποίηση των έργων και παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ.

Πίνακας 2.6 Πηγές χρηματοδότησης ΠΔΕ (σε εκατ. ευρώ)					
Πηγές εσόδων	2008 Πραγματ/σεις	2009 Εκτιμήσεις	2010 Προβλέψεις	Μεταβολή %	
				2009/2008	2010/2009
Έσοδα δημόσιων επενδύσεων	5.018	2.306	3.860	-54,0	67,4
Ίδια έσοδα	350	200	150	-42,9	-25,0
Επιχορηγήσεις ΕΕ	4.668	2.106	3.710	-54,9	76,2
- ΕΤΠΑ	(2.853)	(1.283)	(2.037)	(-55,0)	(58,8)
- ΕΓΤΑΑ	(504)	(81)	(8)	(-83,9)	(-90,1)
- Ταμείο Συνοχής	(200)	(481)	(608)	(140,5)	(26,4)
- Ταμείο Αλιείας	(30)	(24)		(-20,0)	
- ΕΚΤ	(992)	(155)	(744)	(-84,4)	(380,0)
- Ταμείο Αλληλεγγύης	(89)				
- Πρόγραμμα αλληλεγγύης και διαχείρισης μεταναστευτικών ροών		(24)	(40)		(66,7)
- ΕΓΤΑΑ (2007-2013)		(57)	(243)		(326,3)
- ΕΤΑ (2007-2013)		(1)	(30)		(2.900,0)
Πιστωτικά έσοδα και αύξηση στοιχείων ενεργητικού	4.606	7.194	6.440	56,2	-10,5
Σύνολο	9.624	9.500	10.300	-1,3	8,4

Πηγή: ΥΠΟΙΟ – Αρχή Πληρωμής
Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ).

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2010

Ο προϋπολογισμός του 2010 αποτελεί την αφετηρία για την υλοποίηση ενός προγράμματος στήριξης της οικονομίας, ενίσχυσης της κοινωνικής δικαιοσύνης, αποκατάστασης της διαφάνειας και της αξιοπιστίας των δημοσιονομικών στοιχείων και δημοσιονομικής βιωσιμότητας.

Πρωταρχικός και άμεσος δημοσιονομικός στόχος του προϋπολογισμού είναι η μείωση του ελλείμματος κάτω από το 10% του ΑΕΠ και η συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του δημόσιου χρέους. Για την επίτευξη του στόχου αυτού έχουν σχεδιασθεί και θα υλοποιηθούν σημαντικές παρεμβάσεις, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών, που αποβλέπουν στην αντιστροφή της πορείας επιδείνωσης των δημοσιονομικών δεικτών, με την ταυτόχρονη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας, τη δικαιότερη διανομή του εισοδήματος και την απαλλαγή του προϋπολογισμού από αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις.

Με τον προϋπολογισμό του 2010 επιδιώκονται επίσης:

- η ενίσχυση των εσόδων με μέτρα μόνιμου χαρακτήρα,
- η δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών,
- η ενεργοποίηση των ελεγκτικών και εισπρακτικών μηχανισμών,
- η περιστολή της κρατικής σπατάλης και η μείωση των δημόσιων δαπανών που δεν συνεισφέρουν στην εκπλήρωση κοινωνικών και αναπτυξιακών στόχων ή δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες των πολιτών,
- η στήριξη των εισοδημάτων με αυξήσεις πάνω από τον πληθωρισμό για τους μισθούς και τις συντάξεις,
- η ενίσχυση των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού,
- η στήριξη της απασχόλησης και
- η υλοποίηση της δέσμευσης για αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση και την υγεία.

1. Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού 2010

Στον προϋπολογισμό του έτους 2010 τα καθαρά έσοδα προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 57.510 εκατ. ευρώ (53.650 τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού και 3.860 εκατ. ευρώ του ΠΔΕ). Σύμφωνα με την πρόβλεψη αυτή τα έσοδα διαμορφώνονται στο 23,5% του ΑΕΠ από 21,4% του έτους 2009.

Οι συνολικές (πλην χρεολυσίων) δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού περιορίζονται στο 33,1% του ΑΕΠ από 33,7% του έτους 2009, παρά τα σημαντικά κονδύλια ύψους 2.120 εκατ. ευρώ περίπου (0,9% του ΑΕΠ) που έχουν περιληφθεί στις δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού για τη χρηματοδότηση των μέτρων της κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής, τις αυξημένες δαπάνες για τόκους (0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) καθώς και τα ιδιαίτερα αυξημένα κονδύλια του ΠΔΕ που από 3,95% του ΑΕΠ στο 2009 διαμορφώνονται στο 4,22% το 2010.

Με βάση τις παραπάνω προβλέψεις το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης μειώνεται στο 9,5% του ΑΕΠ, από 12,3% το 2009, ενώ σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης περιορίζεται στο 9,4% του ΑΕΠ από 12,7% το 2009.

2. Τακτικός προϋπολογισμός

Έσοδα

Βασικές συνιστώσες της φορολογικής πολιτικής της Κυβέρνησης για το οικονομικό έτος 2010 και οι οποίες σε ένα βαθμό θα έχουν επίπτωση το επόμενο έτος αποτελούν:

- η εφαρμογή ενιαίας τιμαριθμοποιημένης προοδευτικής κλίμακας φορολογίας φυσικών προσώπων,
- η φορολόγηση των διανεμόμενων κερδών (μερισμάτων) με βάση τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, μετά την αφαίρεση του φόρου που έχει παρακρατηθεί κατά τη διανομή του μερίσματος, καθώς και του ποσού που του αναλογεί και έχει αποδοθεί από την εταιρεία ως φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων,
- η φορολόγηση με χαμηλό συντελεστή των αδιανέμητων κερδών των επιχειρήσεων για προώθηση των επενδύσεων,
- η φορολόγηση των συναλλαγών με εξωχώριες (offshore) εταιρείες φορολογικών παραδείσων,
- η κατάργηση των χαριστικών φοροαπαλλαγών,
- η αναμόρφωση της φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών,
- η έκτακτη αύξηση του συντελεστή του ενιαίου τέλους ακινήτων (ΕΤΑΚ) για το έτος 2009, ως κοινωνική συνεισφορά της μεγάλης ακίνητης περιουσίας,
- η αντικατάσταση του ΕΤΑΚ από το 2010 με προοδευτική φορολόγηση της μεγάλης ακίνητης περιουσίας χωρίς εξαιρέσεις,
- η επιβολή έκτακτης εφάπαξ εισφοράς κοινωνικής ευθύνης, στις επιχειρήσεις με μεγάλη κερδοφορία για τη χρήση 2008,
- η αύξηση του συντελεστή επιστροφής ΦΠΑ στους αγρότες, για πωλήσεις προϊόντων ζωικής και φυτικής παραγωγής από 7% σε 11% και
- η επιτάχυνση της διαδικασίας είσπραξης φόρων και ανείσπρακτων οφειλών προς το Δημόσιο.

Η φορολογική πολιτική έτους 2010 στοχεύει στη σημαντική ενίσχυση των εσόδων και συμβάλλει στην αποκλιμάκωση του ελλείμματος.

Οι προβλέψεις του προϋπολογισμού εσόδων για το οικονομικό έτος 2010 βασίζονται στην εκτιμώμενη ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ, στην ελαστικότητα των φορολογικών εσόδων, στις προαναφερόμενες φορολογικές ρυθμίσεις, στα σχεδιαζόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, καθώς και σε επιμέρους παράγοντες που επηρεάζουν τις διάφορες κατηγορίες εσόδων.

Τα έσοδα, προ μείωσης επιστροφών, για το οικονομικό έτος 2010 (πίνακας 2.3) προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 58.300 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 7,6% έναντι του 2009.

Στην αύξηση αυτή, πέραν των προαναφερόμενων μέτρων, θα συντελέσουν:

- η πλήρης απόδοση της αναπροσαρμογής από 26/6/2009 του ειδικού φόρου κατανάλωσης στην αμόλυβδη βενζίνη,
- η πλήρης απόδοση της αναπροσαρμογής του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας και της επιβολής τέλους καρτοκινητής τηλεφωνίας και
- η ενίσχυση του ελεγκτικού μηχανισμού και η εντατικοποίηση των φορολογικών και τελωνειακών ελέγχων με σκοπό τον περιορισμό της παραοικονομίας και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου.

Άμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την άμεση φορολογία προβλέπεται να ανέλθουν στα 23.725 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 8,9% έναντι του 2009.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος προβλέπονται αυξημένα κατά 3,5% λόγω της κατάργησης σημαντικών φοροαπαλλαγών με την ένταξη όλων των εισοδημάτων στην ενιαία φορολογική κλίμακα.

Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία προβλέπονται ενισχυμένα λόγω της φορολόγησης της μεγάλης ακίνητης περιουσίας χωρίς εξαιρέσεις και της αναμόρφωσης της φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών.

Από άμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπεται να εισπραχθούν 2.725 εκατ. ευρώ, λόγω της επιτάχυνσης της είσπραξης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο με την πλήρη ενεργοποίηση του ελεγκτικού και εισπρακτικού μηχανισμού.

Τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους εκτιμώνται να ανέλθουν σε 2.760 εκατ. ευρώ λόγω της έκτακτης φορολόγησης των επιχειρήσεων με υψηλή κερδοφορία και της μεγάλης ακίνητης περιουσίας.

Έμμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 30.500 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 6,0% σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2009.

Τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να εμφανίσουν αύξηση της τάξης του 5,3% και να ανέλθουν σε 17.315 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της περαιτέρω ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής.

Τα έσοδα από φόρους κατανάλωσης αναμένεται να ανέλθουν σε 11.066 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 8,8% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, λόγω της πλήρους απόδοσης της αναπροσαρμογής των τελών κινητής τηλεφωνίας και της αύξησης του ΕΦΚ βενζίνης, καθώς και της κατάργησης του μέτρου της μείωσης κατά 50% του τέλους ταξινόμησης αυτοκινήτων και μοτοσικλετών.

Από έμμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπονται αυξημένα έσοδα λόγω της αναμενόμενης βελτίωσης της εισπραξιμότητας των ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Τα έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους προβλέπεται να αυξηθούν κατά 7,7%.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα αναμένεται να εμφανίσουν αύξηση 6,6% έναντι του 2009 και να διαμορφωθούν σε 2.675 εκατ. ευρώ.

Μη τακτικά έσοδα

Τα έσοδα από καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς προβλέπεται να ανέλθουν σε 1.120 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση 5,2% έναντι του προηγούμενου έτους. Από το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης που τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή το 2009 και το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων του οποίου εισπράττονται μετά την υλοποίησή του, αναμένεται να εισπραχθούν 280 εκατ. ευρώ.

Επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων το έτος 2010 προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 4.650 εκατ. ευρώ.

Δαπάνες

Οι συνολικές (πλην χρεολυσίων) πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθούν στο 28,8% του ΑΕΠ από 29,7% του έτους 2009, παρά το γεγονός ότι στις πρωτογενείς δαπάνες περιλαμβάνονται και πιστώσεις ύψους 2.120 εκατ. ευρώ περίπου (0,9% του ΑΕΠ) για τη χρηματοδότηση των μέτρων της κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής και τις αυξημένες δαπάνες για τόκους (κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ).

Επισημαίνεται ότι με το κονδύλι των 2.120 εκατ. ευρώ θα αντιμετωπισθούν κυρίως:

- η αύξηση των δαπανών για την παιδεία,
- η αύξηση των δαπανών για την υγεία και ο διορισμός νοσηλευτικού προσωπικού,
- η χορήγηση εισοδηματικής πολιτικής πάνω από τον πληθωρισμό,
- η αύξηση των αγροτικών συντάξεων,
- η α' φάση της σταδιακής αύξησης του επιδόματος ανεργίας και
- η χορήγηση της β' δόσης του έκτακτου επιδόματος αλληλεγγύης.

Αντίθετα ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον περιορισμό των καταναλωτικού χαρακτήρα δαπανών (μετακινήσεις, λειτουργικές δαπάνες, δημόσιες σχέσεις, προμήθειες κ.λπ.) και των λοιπών παροχών (υπερωρίες, συμμετοχή σε επιτροπές και συμβούλια). Τα κονδύλια αυτά είναι μειωμένα κατά 910 εκατ. ευρώ περίπου σε σχέση με τις εκτιμήσεις του 2009.

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορία

Αποδοχές και συντάξεις

Οι δαπάνες αποδοχών και συντάξεων αποτελούν περίπου το 45,9% των πρωτογενών δαπανών. Το 2010 οι δαπάνες αυτές προβλέπεται να αυξηθούν κατά 3,5%.

Η αύξηση αυτή οφείλεται:

- στην εισοδηματική πολιτική του έτους 2010 η οποία θα είναι πάνω από τον πληθωρισμό,
- στη μισθολογική εξέλιξη του προσωπικού,

- στις δαπάνες νέων προσλήψεων κυρίως ιατρικού, νοσηλευτικού, εκπαιδευτικού προσωπικού, αστυνομικών και
- στην αύξηση των συντάξεων, λόγω εισοδηματικής πολιτικής, των νέων συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων και των νέων συνταξιούχων.

Ασφάλιση, περίθαλψη, κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες ασφάλισης, περίθαλψης και κοινωνικής προστασίας αντιπροσωπεύουν το 28,7% περίπου του συνόλου των πρωτογενών δαπανών. Τα κονδύλια της κατηγορίας αυτής χρηματοδοτούν δαπάνες κοινωνικού χαρακτήρα και θα καλύψουν την περίθαλψη των ασφαλισμένων του Δημοσίου, τις συντάξεις των ασφαλισμένων στον ΟΓΑ, τις ανάγκες των ασφαλιστικών ταμείων, την καταβολή του ΕΚΑΣ, τα επιδόματα πολυτέκνων και τριτέκνων, καθώς και το επίδομα αλληλεγγύης.

Ειδικότερα με τις πιστώσεις της κατηγορίας αυτής θα αντιμετωπισθούν κυρίως:

- η αύξηση των αγροτικών συντάξεων,
- η χρηματοδότηση του ΙΚΑ (1% του ΑΕΠ),
- η κάλυψη των αναγκών των λοιπών ασφαλιστικών ταμείων,
- η κρατική συμμετοχή στη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης,
- το ΕΚΑΣ,
- η καταβολή των επιδομάτων πρόνοιας,
- η χορήγηση του πολυτεκνικού επιδόματος και του επιδόματος σε τρίτεκνες οικογένειες,
- η χρηματοδότηση του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών και
- η καταβολή της β' δόσης του επιδόματος αλληλεγγύης.

Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες

Οι πιστώσεις της κατηγορίας αυτής είναι σημαντικά περιορισμένες έναντι του έτους 2009 (μείωση κατά 8,5%). Το συνολικό ύψος των δαπανών αυτών ανέρχεται στα 9.765 εκατ. ευρώ και αντιπροσωπεύει το 17% του συνόλου των πρωτογενών δαπανών, από 18,1% του έτους 2009, παρά τις αυξημένες δαπάνες που έχουν περιληφθεί για νέες δράσεις στην παιδεία και την υγεία, την αυξημένη χρηματοδότηση του ΟΑΕΔ για την αύξηση του επιδόματος ανεργίας κ.λπ.

Στη μείωση αυτή, πέραν των δαπανών που δεν επαναλαμβάνονται στο έτος 2010, όπως μέρος των δαπανών για εκλογές, εξόφλησης μέρους των παλαιών οφειλών των νοσοκομείων, στην εκτέλεση αποφάσεων του διαιτητικού δικαστηρίου υπέρ της Ολυμπιακής Αεροπορίας, συντελεί κυρίως ο περιορισμός των καταναλωτικών δαπανών στο πλαίσιο της προσπάθειας συγκράτησής τους στα απολύτως αναγκαία επίπεδα.

Από τις πιστώσεις της κατηγορίας αυτής σημαντικά κονδύλια θα διατεθούν για επιχορηγήσεις κυρίως σε ΑΕΙ-ΤΕΙ για την κάλυψη δαπανών λειτουργίας τους, στον ΟΣΚ και στον ΕΛΓΑ για την εξυπηρέτηση των δανείων τους, σε πολιτιστικά και ερευνητικά ιδρύματα, στον ΟΑΕΔ, στους οργανισμούς και ιδρύματα υγείας και κοινωνικής προστασίας για επιδοτήσεις στη γεωργία και αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

**Πίνακας 3.1 Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού κατά κατηγορίες
(σε εκατ. ευρώ)**

Κατηγορία δαπάνης	2008	2009			2010	Μεταβολή %	
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	ΠΣΑ	Εκτιμήσεις πραγμ/σεων	Προβλέψεις	2009/08	2010/09
A. ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ (1+2+3)	22.869	25.193	25.193	25.493	26.379	11,5	3,5
1. Κεντρικής διοίκησης	19.515	21.575	21.575	21.724	22.547	11,3	3,8
Μισθοί	12.969	13.993	13.993	13.709	14.188	5,7	3,5
Έκτακτη οικονομική παροχή				124			
Έκτακτη παροχή δικαστικών	190	131	131	140	140	-26,5	-0,2
Συντάξεις	5.904	6.465	6.465	6.490	7.069	9,9	8,9
Λοιπές παροχές	408	450	450	508	450	24,5	-11,4
Πρόσθετες παροχές καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	36	536	536	728	700		-3,9
ΜΕΔ*	7			25			
2. Νοσοκομείων, ιδρυμάτων πρόνοιας, νηδδ	3.354	3.608	3.608	3.768	3.806	12,3	1,0
Μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	2.438	2.650	2.650	2.700	2.800	10,7	3,7
Έκτακτη οικονομική παροχή				24			
Εφημερίες ιατρών ΕΣΥ	337	350	350	410	395	21,7	-3,7
Λοιπές παροχές προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	152	160	160	160	150	5,0	-6,6
Ιδρυμάτων πρόνοιας	12	12	12	11	11	-4,7	2,0
Κλήρου και νηδδ	292	308	308	312	315	6,9	0,9
Επιχ. ΟΤΑ για μερική απασχόληση, ΚΕΠ, ΑΜΕΑ κ.λπ.	116	127	127	121	135	4,4	11,6
ΜΕΔ*	7			30			
3. Νέες προσλήψεις		10	10		27		
B. ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (4+5+6)	14.157	14.462	15.262	17.995	16.488	27,1	-8,4
4. Δαπάνες περιθαλψης	1.211	1.287	1.287	1.288	1.318	6,3	2,3
5. Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	10.354	9.248	10.048	12.453	11.168	20,3	-10,3
ΟΓΑ	4.178	4.500	4.500	4.350	4.650	4,1	6,9
ΙΚΑ	2.404	2.600	2.600	2.600	2.450	8,2	-5,8
NAT	1.222	1.250	1.250	1.300	1.300	6,4	0,0
ΟΑΕΕ	551	320	320	1.080	600	96,0	-44,4
ΤΑΠ-ΟΤΕ	753		800	800	800	6,3	0,0
Τομείς Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ ¹	710			770	770	8,5	0,0
Κοινωνική χρηματοδότηση	397	550	550	550	570	38,4	3,6
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	30	28	28	28	28	-9,4	0,0
Αναδρομικά ΛΑΦΚΑ	110						
ΜΕΔ*				975			
6. Κοινωνική προστασία	2.592	3.928	3.928	4.255	4.003	64,2	-5,9
ΕΚΑΣ (πλήν συνταξιούχων Δημοσίου)	1.064	1.212	1.212	1.142	1.142	7,3	0,0
Επιδόματα πολυτέκνων	710	730	730	790	795	11,3	0,6
Επιδόματα πρόνοιας	662	688	688	738	792	11,6	7,2
Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής		350	350	350	0		-100%
Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών		790	790	580	630		8,6
Έκτακτο επίδομα αλληλεγγύης				500	500		
Λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις	105	158	158	139	145		3,7
ΜΕΔ*	51			16			
Γ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (7+8+9+10)	8.785	9.240	9.240	10.673	9.765	21,5	-8,5
7. Επιχορηγήσεις φορέων	2.606	2.579	2.579	3.263	3.140	25,2	-3,8
Συγκοινωνιακοί φορείς	256	250	250	268	257	4,7	-4,1
Λοιπές επιχορηγήσεις	2.276	2.329	2.329	2.601	2.883	14,3	10,8
ΜΕΔ*	74			394			
8. Καταναλωτικές δαπάνες	2.704	2.784	2.784	3.520	2.665	30,2	-24,3
Μετακινήσεις	410	410	410	406	329	-1,1	-18,9
Λειτουργικές	1.013	1.091	1.091	1.122	1.088	10,8	-3,0
Προμήθειες	834	930	930	891	846	6,8	-5,0
Διάφορες άλλες δαπάνες	383	354	354	575	402	50,3	-30,2
ΜΕΔ*	64			526			
9. Αντικριζόμενες δαπάνες	3.408	3.294	3.294	3.380	3.402	-0,8	0,7
Αποδόσεις στην ΕΕ	2.649	2.540	2.540	2.632	2.713	-0,6	3,1
Επιδότησεις γεωργίας	758	754	754	725	689	-4,4	-4,9
ΜΕΔ*				22			
10. Υπό κατανομή	67	584	584	511	557		
Νέα προγράμματα	57	138	138	134	358		
Δαπάνες καταργούμενων ειδικών λογαριασμών	2	346	346	99	74		
Δαπάνες εκλογών		50	50	244	50		
Λοιπές	8	20	20	9	27		
Έκτακτες δαπάνες		30	30		48		
ΜΕΔ				23			
Δ. ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	4.624	5.082	5.082	4.937	4.854	6,8	-1,7
I. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (A+B+Γ+Δ)	50.435	53.978	54.778	59.098	57.486	17,2	-2,7
II. ΤΟΚΟΙ	11.207	12.000	12.100	12.340	12.950	10,1	4,9
III. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (πλην χρεολυσίων) (I + II)	61.642	65.978	66.878	71.438	70.436	15,9	-1,4
11. Επιχορήγηση Τομέων Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ		610	610				
12. Επιχορήγηση ΤΑΠ-ΟΤΕ		800					
13. Χρεολύσια ΟΣΚ		29	29				
14. Εξοπλιστικά προγράμματα Υπ. Εθνικής Άμυνας^{2,3}	2.597	2.200	2.200	2.200	2.000	-15,3	-9,1

* ΜΕΔ: Μη Επαναλαμβανόμενες Δαπάνες

¹ Περιλαμβάνεται και ποσό ύψους 210 εκατ. ευρώ στο έτος 2008 που έχει ήδη εκταμιευθεί και δεν έχει εκδοθεί το σχετικό συμψηφιστικό ένταλμα.

² Στο έτος 2008 συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους 465,2 εκατ. ευρώ το οποίο έχει εκταμιευθεί και δεν έχουν εκδοθεί τα σχετικά συμψηφιστικά εντάλματα.

³ Τα μεγέθη είναι σε ταμειακή βάση και δεν είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία του πίνακα 2.2. Τα μεγέθη του πίνακα 2.2 από το έτος 2006 και εφεξής αφορούν τις παραλαβές στρατιωτικού υλικού.

Αποδιδόμενοι πόροι

Το υπόλοιπο μέρος των πρωτογενών δαπανών αφορούν αποδόσεις πόρων που εισπράττονται από το Δημόσιο για λογαριασμό τρίτων (ΟΤΑ α' και β' βαθμού, ΟΓΑ, ΕΛΓΑ κ.λπ.). Οι δαπάνες αυτές προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 4.854 εκατ. ευρώ.

Τόκοι

Οι δαπάνες για τόκους προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 12.950 εκατ. ευρώ, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξηθούν από 5,1% το 2009 στο 5,3% το 2010.

3. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 2010 καλείται να οδηγήσει τη χώρα στην έξοδο από την κρίση στο πλαίσιο μιας νέας αναπτυξιακής στρατηγικής. Αυτό απαιτεί στοχευμένες παρεμβάσεις για την τόνωση της ενεργού ζήτησης της ελληνικής οικονομίας, την προώθηση μιας βιώσιμης ανάπτυξης και την ενίσχυση της απασχόλησης.

Η αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας μας για μια νέα οικονομία με αιχμή την πράσινη ανάπτυξη και η σαφής αναπτυξιακή στοχοθέτηση αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις τόσο για την αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων και υστερήσεων της ελληνικής οικονομίας, όσο και για την υπέρβαση της σημερινής κρίσης. Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική θα γίνει πράξη με την πλήρη και συντονισμένη ενεργοποίηση όλων των αναπτυξιακών εργαλείων, κυρίως μέσα από το ΠΔΕ και τη στοχευμένη αναθεώρηση του ΕΣΠΑ 2007-2013, σε συνδυασμό με την οικοδόμηση μιας πιο λειτουργικής και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό έμφαση θα δοθεί στη μεγιστοποίηση της αναπτυξιακής απόδοσης των έργων και των παρεμβάσεων και στην ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης του ΕΣΠΑ.

Στόχος για το 2010 είναι η ισόρροπη ανάπτυξη σε όλη τη χώρα με βασικό αναπτυξιακό εργαλείο το ΠΔΕ και παράλληλα η στήριξη της πραγματικής οικονομίας με μια συστηματική και κοινωνικά δίκαιη δημοσιονομική προσαρμογή.

Η αναπτυξιακή πολιτική προωθείται με την εντατικοποίηση της υλοποίησης των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013, με τη στήριξη του ΠΔΕ που το 2010 προβλέπεται να φθάσει τα 10.300 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 8,4% σε σχέση με το 2009. Οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν το 4,2% του ΑΕΠ και κατανέμονται σε 6.950 εκατ. ευρώ για την προώθηση των έργων που συγχρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 3.350 εκατ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της υγείας και της πρόνοιας, της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας, των μεγάλων έργων υποδομών όπως τα οδικά έργα, οι σιδηρόδρομοι, το μετρό κ.λπ., στα νομαρχιακά και τα περιφερειακά έργα, καθώς και στα έργα υποδομών των ΟΤΑ α' βαθμού όλης της χώρας.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Η συνεχιζόμενη διεθνής οικονομική κρίση, βύθισε για ένα και πλέον χρόνο σε ύφεση την παγκόσμια οικονομία, παρά τις προσπάθειες των κρατών να στηρίζουν τις οικονομίες τους με την ανάληψη μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας του πιστωτικού συστήματος και της συναλλακτικής δραστηριότητας.

Στην Ελλάδα, η πέρα από κάθε πρόβλεψη αύξηση του ταμειακού ελλείμματος κατά το έτος 2009, ως αποτέλεσμα της σημαντικής υστέρησης των εσόδων και της αύξησης των δαπανών, σε συνδυασμό με τον αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας λόγω της συνεχιζόμενης διεθνούς οικονομικής κρίσης, είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση του χρέους, τόσο σε απόλυτο μέγεθος, όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η προσφυγή σε δανεισμό έφθασε κατά το τρέχον έτος σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, λόγω της αρνητικής δημοσιονομικής κατάστασης αλλά και των αρνητικών συνθηκών στην αγορά. Παρά τη σχετική βελτίωση του διεθνούς οικονομικού κλίματος, ιδίως κατά το δεύτερο εξάμηνο, και τη μείωση της διαφοράς αποδόσεων (spread) μεταξύ του 10ετούς ομολόγου αναφοράς και του αντιστοίχου γερμανικού στο μισό, σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2008, το κόστος δανεισμού για τη χώρα μας παρέμεινε υψηλότερο σε σχέση με τις χώρες της ευρωζώνης. Παράλληλα, για το μεγαλύτερο διάστημα του τρέχοντος έτους, το επενδυτικό ενδιαφέρον για τίτλους πέραν της δεκαετίας είχε πρακτικά μηδενισθεί.

Οι δεδομένες συνθήκες επέβαλαν την υιοθέτηση μιας στρατηγικής εκδόσεων που επικεντρώθηκε στις βραχείες και μεσοπρόθεσμες διάρκειες, στρατηγική που ακολούθησαν όλες οι χώρες της ευρωζώνης. Στην περίπτωση της χώρας μας, αντίθετα με τις άλλες χώρες, λόγω της ήδη υψηλής μέσης υπολειπόμενης διάρκειας του χρέους, η επίπτωση στη μέση διάρκεια αναχρηματοδότησής του ήταν μικρή. Από την άλλη πλευρά, η υιοθέτηση της στρατηγικής αυτής είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση του μέσου κόστους δανεισμού σε 4,0% περίπου (Ιανουάριος – Οκτώβριος 2009), έναντι 4,63% το 2008.

1. Σύνοψη του δημόσιου χρέους

Το χρέος της κεντρικής και γενικής κυβέρνησης

Το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης στο τέλος του έτους 2009 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 300.800 εκατ. ευρώ ή 125,3% του ΑΕΠ, έναντι 262.071 εκατ. ευρώ ή 109,6% του ΑΕΠ το 2008, παρουσιάζοντας αύξηση το 2009 κατά 15,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Το έτος 2010 το ύψος του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 326.305 εκατ. ευρώ ή 133,6% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 8,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2009.

Το χρέος της γενικής κυβέρνησης στο τέλος του 2009 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 272.300 εκατ. ευρώ ή 113,4% του ΑΕΠ, έναντι 237.196 εκατ. ευρώ ή 99,2% του ΑΕΠ το 2008, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 14,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης του έτους 2010 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 294.950 εκατ. ευρώ ή 120,8% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2009 (πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1 Σύνοψη και εξέλιξη δημόσιου χρέους (σε εκατ. ευρώ)								
	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	Διαφορά 2009-08	Διαφορά 2010-09
				(1)	(2)	(3)	(4)=(2)-(1)	(5)=(3)-(2)
Χρέος σε ευρώ	212.669	224.162	237.742	260.439	299.570	325.225		
Χρέος σε νομίσματα εκτός ζώνης ευρώ	2.747	2.056	1.916	1.632	1.230	1.080		
A. Χρέος κεντρικής κυβέρνησης	215.416	226.218	239.658	262.071	300.800	326.305	38.729	25.505
(ως % του ΑΕΠ)	110,3%	107,5%	105,8%	109,6%	125,3%	133,6%	15,7%	8,3%
B1. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ.	1.589	1.344	1.243	1.276	1.523	1.590		
B2. Επενδύσεις ΝΠΔΔ σε τίτλους ΕΔ (-)	-151	-135	-118	-893	-2.907	-3.000		
Γ. Χρέος κεντρικής κυβέρνησης κατά ESA (A+B1+B2)	216.854	227.427	240.783	262.454	299.416	324.895	36.962	25.479
(ως % του ΑΕΠ)	111,0%	108,1%	106,3%	109,7%	124,7%	133,0%	15,0%	8,3%
Δ1. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ	1.946	1.697	1.663	1.671	1.730	1.800		
Δ2. Ενδοκυβερνητικό χρέος (-)	-23.379	-24.701	-26.044	-26.929	-28.846	-31.745		
ΣΤ. Χρέος γενικής κυβέρνησης (Γ+Δ1+Δ2)	195.421	204.423	216.402	237.196	272.300	294.950	35.104	22.650
(ως % του ΑΕΠ)	100,0%	97,1%	95,6%	99,2%	113,4%	120,8%	14,2%	7,4%
ΑΕΠ	195.367	210.459	226.437	239.141	240.150	244.233		

* Εκτιμήσεις
** Προβλέψεις

Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης

Ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης στις 30/09/2009 εκτεινόταν μέχρι το έτος 2057.

Τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου στις 30/09/2009 εξακολουθούσαν να αποτελούν τον κύριο όγκο του χρέους σε ευρώ της κεντρικής κυβέρνησης φθάνοντας το 82,5%.

2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Οι δαπάνες για τόκους του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ είχαν ανοδική πορεία από 4,6% το 2006 σε 5,1% το 2009 λόγω αύξησης του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Για το 2010, οι δαπάνες για τόκους προβλέπεται να φθάσουν στο 5,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ (πίνακας 4.2).

	2006	2007	2008	2009*	2010**
Τόκοι	9.589	9.796	11.207	12.340	12.950
ως % του ΑΕΠ	4,6%	4,3%	4,7%	5,1%	5,3%

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Οι τιμές των κρατικών ομολόγων στις διεθνείς αγορές το γ' τρίμηνο του 2009 κινήθηκαν ανοδικά με αποτέλεσμα να μειωθούν οι αποδόσεις τους. Από τους βασικούς παράγοντες που συνέβαλαν στην εξέλιξη αυτή, ήταν η αναζωπύρωση των ανησυχιών των επενδυτών υπό το πρίσμα της αβεβαιότητας των οικονομικών εξελίξεων. Παράλληλα, ευρεία ήταν η πεποίθηση ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν στα τρέχοντα χαμηλά επίπεδα στις μεγαλύτερες οικονομίες για παρατεταμένο χρονικό διάστημα.

Η βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στις διεθνείς αγορές ομολόγων ευνόησε και τους ελληνικούς τίτλους με αποτέλεσμα να μειωθούν αισθητά οι διαφορές των αποδόσεών τους έναντι των αντίστοιχων γερμανικών αποδόσεων.

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Το δανειακό πρόγραμμα του έτους 2009 λόγω της οικονομικής κρίσης και των ταμειακών ελλειμμάτων υλοποιείται σε μηνιαία βάση. Παράλληλα, υιοθετήθηκε μια πιο ευέλικτη στρατηγική που επικεντρώνεται στην έκδοση τίτλων βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης διάρκειας με τη μέθοδο της κοινοπραξίας για τα ομόλογα αναφοράς 3ετούς, 5ετούς και 10ετούς διάρκειας και τη μέθοδο της δημοπρασίας για τα έντοκα γραμμάτια (που άλλαξε από δημοπρασία τύπου ανταγωνιστικών προσφορών -“competitive auction” ή “multiple price auction”- σε δημοπρασία στην τιμή της τελευταίας προσφοράς που γίνεται δεκτή -“cut off price”). Επίσης έγινε μία έκδοση με ιδιωτική τοποθέτηση 4ετούς ομολόγου κυμαινόμενου επιτοκίου λήξης 20/2/2013, ακολουθούμενη από επανέκδοση, συνολικού ύψους 5,8 δισ. ευρώ.

Κατά το τρέχον έτος, μέχρι 31/10/2009, πραγματοποιήθηκαν 3 ειδικές εκδόσεις ομολόγων κυμαινόμενου επιτοκίου συνολικού ύψους 5,3 δισ. ευρώ. Οι εκδόσεις αφορούσαν την ανάληψη προνομιούχων μετοχών πιστωτικών ιδρυμάτων εκ μέρους του Δημοσίου, στα πλαίσια του Ν. 3723/2008 για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας, καθώς και την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου του ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ.

Για την κάλυψη έκτακτων ταμειακών ανοιγμάτων μεταξύ των ανωτέρω εκδόσεων, το δανειακό πρόγραμμα υποστηρίχθηκε και φέτος με βραχυπρόθεσμο δανεισμό, μέσω του υφιστάμενου ευέλικτου προγράμματος βραχυπρόθεσμων τίτλων στην Ευρωαγορά (Euro Commercial Papers).

Το μέσο σταθμικό επιτόκιο νέου δανεισμού μέχρι 31/10/2009 διαμορφώθηκε στο 4%, αρκετά χαμηλότερο του αντίστοιχου επιτοκίου του 2008, το οποίο ήταν 4,63%, λόγω και της πτωτικής πορείας των επιτοκίων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η μέση φυσική διάρκεια του νέου δανεισμού διαμορφώθηκε στα 4,5 έτη, έναντι 12,48 την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, λόγω της έκδοσης περισσότερων βραχυπρόθεσμων τίτλων έναντι των μακροπρόθεσμων.

Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (ΣΑΤ), στο οποίο περιλαμβάνονται οι συναλλαγές στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) και στην εξωρηματιστηριακή αγορά τίτλων (over the counter), το γ' τρίμηνο του 2009 ανήλθε σε 23,290 δισ. ευρώ, έναντι 27,245 δισ. ευρώ που ήταν το β' τρίμηνο του 2009.

Το γ' τρίμηνο, το 69,4% της συναλλακτικής δραστηριότητας επικεντρώθηκε στους μεσοπρόθεσμους τίτλους διάρκειας 5-10 ετών, το 12,3% στους μακροπρόθεσμους τίτλους διάρκειας άνω των 10 ετών και το 18,3% στους βραχυπρόθεσμους τίτλους διάρκειας μέχρι 5 ετών.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος παρέμεινε αμετάβλητη, αποτελούμενη από 5 ελληνικά και 16 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα. Τα 15 από τα διεθνή συμμετέχουν στην ΗΔΑΤ από την έδρα τους στο εξωτερικό.

4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2010

Ο σχεδιασμός του δανειακού προγράμματος για το 2010 υπαγορεύεται από το χρονοδιάγραμμα των ταμειακών υποχρεώσεων που προκύπτουν από τις ανάγκες αναχρηματοδότησης δανείων που λήγουν κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς και από την κάλυψη του ελλείμματος του προϋπολογισμού. Η στρατηγική που θα ακολουθηθεί κατά το 2009, θα εξαρτηθεί από τις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς με στόχο την επίτευξη της απαιτούμενης ευελιξίας.

Στόχοι της διαχείρισης του δημοσίου χρέους για το 2010 ανάλογα και με τις επικρατούσες συνθήκες στις αγορές είναι:

- η διατήρηση του ρίσκου σε χαμηλά επίπεδα σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους,
- η εξομάλυνση της μεταβλητότητας των χρηματοροών, κυρίως μέσω στρατηγικών επιτοκιακής προστασίας.